

Nr 158.

Av herr **Bergman**, om höjning av omsättningskatten å spritdrycker.

Vid uppgörande av den budget, som innevarande år förelagts riksdagen, har densamma icke balanserats så, att beräknade utgifter kunnat helt täckas av beräknade inkomster i detta ords vanliga mening. Till undvikande av ökad beskattning har man för bristens fyllande tagit i anspråk vissa medel, genom vilkas förbrukning statens reservtillgångar skulle komma att minskas. Till de principiella invändningar häremot, som hittills framförts, bl. a. under remissdebatten, kan och bör även läggas en kritik av den syn på begreppet skattebelastning, som framkallat detta förfarande.

Man förbiser den väsentliga skillnad, som förefinnes mellan olika slag av konsumtionsbeskattning. Det finns skatter, som med ofrånkomlig tyngd belasta medborgarmassorna, och otvivelaktigt är det en välgärning att i möjligaste mån lätta ett sådant skattetryck. Men det finns också skatter, vilkas tyngd medborgaren äger full frihet att undgå. Till denna kategori höra skatter på sådan konsumtion, som är obehövlig, onyttig och skadlig. Sådana skatter äro ej blott socialt oantastliga, de äro socialt gagneliga, i det de verka folkuppfostrande. Så paradoxalt det kan låta, är det dock en obestridlig sanning att sådana skatter i stället för att sänka folkets inkomster kunna kraftigt medverka till dess ökade välstånd. På somliga verka de till främjande av sparsamhet och bidra då till den för samhället nyttiga kapitalbildningen, på andra verka de på det sätt att förbrukningen av de skattetyngda varorna minskas och i motsvarande mån appliceras på nyttigare varor, vilket ligger i såväl den enskildes som samhällets intresse. Andra slutligen anse sig alltjämt ha råd att kosta på sig den obehörliga och fördyrade konsumtionen. Det sker dem ingen orätt, ty de kunna när som helst slippa denna skatt. Med hänsyn härtill synes en ökning av omsättningskatten på spritdrycker vara synnerligen tillräddlig. Om det invändes, att den sociala fördelen med en sådan skatthöjning förutsätter minskad konsumtion — vilket är riktigt — må man göra klart för sig att minskad konsumtion i detta fall, såsom erfarenheten både i utlandet och hos oss till fullo visat, låter förena sig med ökad statsinkomst, dels direkt och omedelbart, om den ökade skattesatsen ej sättes alltför minimal, dels indirekt och successivt genom det ökade välstånd, som främjas genom den minskade konsumtionen av vad som försvagar folkets andliga och kroppsliga prestationsförmåga.

I stor skala har man i vissa länder, särskilt i England och Danmark, fått de påtagligaste belägg på att starkt minskad konsumtion låtit förena sig med mycket avsevärd ökning av statsinkomsten, men även i vårt eget land ha de ganska lindriga skatthöjningar som här på sin tid ägde rum visat proportions-

vis analoga verkningar. Från 1/7 1929 höjdes hos oss procentsatsen för omsättningsskatten från 50 till 55 procent å detaljhandels inköpspris. 1/2 1932 infördes en särskild grundavgift för omsättningsskatten med 60 öre pr liter. Från 1/7 1932 höjdes grundavgiften till 1 krona och 60 öre pr liter. Konsumtionen (beräknad efter liter å 50 proc.) utgjorde i medeltal pr invånare:

år 1931	4,9 liter
„ 1932	4,5 „
„ 1933	3,9 „

Alltså verkade de vidtagna skatthöjningarna, ehuru jämförelsevis små, dock en påtaglig konsumtionsminskning. Men trots denna minskning visade omsättnings- och utskänkningskatten stigande siffror:

1930—1931	kr. 40,559,016
1931—1932	„ 44,850,117
1932—1933	„ 67,496,972
1933—1934	„ 78,528,725

Även i de länder, där man på vida kraftigare sätt än hittills hos oss beskattat alkoholen, har detta skett ej blott under villig medverkan utan även i många fall på direkt initiativ av just representanterna för radikalt demokratiska partier. Detta visar att man där ansett dessa åtgärder vara så långt ifrån till förfång för de breda samhällslagren, att de tvärtom befunnits vara i dessa stora befolkningsgruppers, liksom för övrigt i hela folkets intresse. Den svenska nykterhetsrörelsen, vars samlade representation gång på gång under de senaste åren praktiskt taget enhälligt uttalat sig i samma riktning, är ju också till sin alldeles övervägande del rekryterad ur de kroppsarbetande klasserna.

Det svar som i engelska underhuset gavs av därvarande arbetarpartis ledare, när någon betecknade den starka alkoholskattehöjningen som ett uttryck av klasslagstiftning, förtjänar här återgivas.

”Den rike får ett privilegium, han får behålla sin sup, den fattige berövas sin” hade någon sagt. Svaret från Englands arbetarledare gavs med kraft och hälsades med det starkaste bifall från hans parti. Det lydde:

”Vad betyder denna appell till de demokratiska rättigheterna? Vi måste skilja mellan värdefulla och värdelösa rättigheter. Vidhåll inte i fem minuter en rättighet som är värdelös. Om de rika vilja hålla dörren till sitt eget fördärv öppen, så må det vara deras sak. Nej, demokratin skall inte resonera så, att då en klass har de och de privilegierna, böra alla klasser kräva samma privilegium. Det är ett fåvitskt tal. Låt oss i stället se till att de rättigheter, som demokratin kräver, äro värda att äga och icke några privilegier med sjukdom,

fördärv och laster i följe. Rätten att gå under, att gå vilse, det privilegiet avstå Englands arbetare åt förste bäste som vill ha det.”

Ord värdiga en upplyst och ansvarsmedveten demokrati! Må de vinna genklang även hos oss. Den svenske arbetaren är säkerligen lika villig som den engelske att lyssna till ett allvarsord i allvarstider.

Efter den sänkning av konsumtionen som i början av 1930-talet inträdde såsom en verkan av då företagna skatthöjningar — vilka det oaktat samtidigt medförde ökad statsinkomst — har konsumtionen nu ånyo börjat stiga som nedanstående siffror för medelkonsumtionen av spritdrycker pr individ visa:

1933	3,9	liter
1934	4,1	„
1935	4,3	„
1936	4,4	„
1937	4,7	„

För närvarande — 1938 års exakta siffra är ej ännu, då detta skrives, tillgänglig — torde man väl kunna räkna med omkring 5 liter. Denna siffra för medelkonsumtionen pr individ är den högsta i Norden, ungefär dubbelt så stor som den norska och mer än tre gånger den danska och finska. Även konsumtionen av vin och starkare (skattepliktiga) maldrycker har stegrats (vin från 0,7 liter 1933 till 1 liter 1937, skattepliktiga maldrycker från resp. 21,4 till 23,7 liter).

Samtidigt ökas antalet alkoholister, för vilkas nödvändiga och allt mer kostsamma omhändertagande nya vårdanstalter behövas. Antalet inskrivna å hithörande anstalter utgjorde enligt uppgifter från socialstyrelsen:

1/1 1933 ett antal av	507
1/1 1934 „ „ „	625
1/1 1935 „ „ „	711
1/1 1936 „ „ „	893
1/1 1937 „ „ „	1,034
1/11 1938 „ „ „	1,174

Dessa siffror visa blott den starka stegringen av de extremaste fallen, de som interneras på anstalter, i den mån möjlighet därtill finnes. Men naturligtvis äro de på olika sätt vårdbehövande mångdubbelt flera.

Spritdrycksbeskattningen torde redan med hänsyn till penningvärdets nedåtgående tendens vara lägre än avsett var då de nuvarande skattesatserna bestämdes.

Då det säkerligen är otvivelaktigt, att en höjning av skatten kommer att nu, liksom förut, medföra både en välbehörlig sänkning av konsumtionen och

lika fullt, vid lämplig avvägning av skattesatsen, en ur budgetbalanseringens synpunkt önskvärd ökad statsinkomst, föreslås härmed,

att riksdagen måtte höja det i propositionen angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker föreslagna beloppet av omsättningskatten med två kronor pr liter.

Stockholm den 23 januari 1939.

J. Bergman.
